Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 198. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 26. серпня, 1922. — VOL. XXX. — No. 198. — Jersey City, N. J., Saturday, August 26, 1922. — THREE CENTS

В СЕНАТІ У ВАШИНГТОНІ ПРЕДЛОЖЕНО РЕЗОЛЮЦІЮ, ЩОБИ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВЗЯЛО КОПАЛЬНІ УГЛЯ В СВОЇ РУКИ

ВАШИНГТОН, Д. К., 24. серпня. — Сенатор Волш, з Месечусетс, вніс нині в сенаті Конгресу резолюцію з домаганнем признання правительству права обняти і вести копальні угля, в Злучених Державах.

Ся резолюція звучить:

„Сенат і палата послів Злучених Держав постановляє, що президентови Злучених Держав вільно перейняти і вести в імени правительства Злучених Держав копальні угля краю, яких продукти в части або в цілости перевозиться в міжстейтовій торговлі.

„На введенє сеї постанови в життє ухвалюється дая президента $1,000,000".

По предложеню резолюції сенатора Волша в сенаті повстала незвичайно остра дебата, почім передано її до комісії для міжстейтової торговлі.

ҐОВЕРНОР ПЕНСИЛВЕНІЇ ЗА ПОКІНЧЕННЄМ СТРАЙКУ В АНТРАЦИТОВИХ КОПАЛЬНЯХ

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па., 24. серпня. — Ґовернор стейту Пенсилвенія Спрул зачав нині конференцію з представниками антрацитових копален угля і майнерських юній в Пенсилвенії, задля віднови переговорів для покінчення страйку.

Голова Американської Федерації Праці, Самуїл Гомперс виїздить до Филаделфії, де має стрінутися з Лунсом, головою спілки майнерських юній для обговорення страйкової ситуації в углевому промислі.

Интересовані сторони заявляють, що почин для покінчення страйку, який тепер вийшов з Пенсилвенії, може причинитись до остаточного покінчення углевого страйку в цілому краю.

20 ЗЕЛІЗНИЧИХ КОМПАНІЙ ВІДНОВИЛО ПЕРЕГОВОРИ ЗІ СТРАЙКАРЯМИ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 24. серпня. — Як звісно, нюйорська нарада представників 148 зелізничих компаній в Злучених Державах покінчилась невдачею ізза їх впертости при домаганю, що страйкуючі шапмени мусять стратити свої права літ служби.

Ся впертість зелізничих компаній є причиною, що страйк шапменів затягається і продовжується, а навіть може перетворитись у загальний зелізничий страйк.

В останньому часі представники 20 зелізничих компаній відступили від прочих і зачали переговори з представниками страйкарів на власну руку.

Покищо не звісно, який вислід сих переговорів.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ НЕ РУЧИЛА ЗА ДОВГИ ДРУГИХ АЛІЯНТІВ В АМЕРИЦІ

ВАШИНГТОН, Д. К., 24. серпня. — Міністер скарбу Меллон видав нині заяву, в якій сказано, що правительство Злучених Держав позичало гроші вчасі світової війни кождій аліянтській державі зокрема на покритє їх замовлень на амуніцію і поживу в Злучених Державах.

Міністер Меллон зазначує, що американське правительство тоді не домагалось від правительства Великої Британії, щоб воно давало поруку за другі довжні держави і тому тепер не вважає Великої Британії співодвічальною за сі довги.

Велика Британія, завважує Меллон, одвічає лиш за ті довги, які затягнула вчасі війни у американського правительства безпосередно для себе. Ті довги виносять $4,135,000,000 і за них тільки одвічає Велика Британія перед Америкою.

ГРОЗЯТЬ СМЕРТЮ ЗА РОЗСЛІД НАД РІЗНЕЮ ЛЮДИЙ

СПРИНҐФІЛД, Ілл., 24. серпня. — Прокуратор (сторні дженерал) Брандедж одержав загрози смерти, якщо він поїде до повіта Вилиємсон на розслід різні людий, якої недавно допустились в Геррин, Ілл., юнійні робітники над неюнійними страйколомами.

Але прокуратор таки поїде.

ЧЕХИ НЕ МАЮТЬ МОРСЬКОЇ ПРИСТАНІ АЛЕ МАЮТЬ КОРАБЕЛЬ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 22. серпня. — З початком вересня прибуде до Правиденс, Ровд Айленд, чеський корабель „Леґіє" (Леґія). Сей корабель купила чеська-словацька Леґія, яка при кінці війни заняла була цілу Сибір.

Вона спершу заложила була на Сибірі банк зі своїх ощадностий, який назвала Банк Чесько-словацької „Леґії", який мав добрий успіх. По уступленню чесько-словацької леґії із Сибірі вона перенесла централю свого банку до Праги, столиці Чехословаччини, а на Сибірі оставила тільки філію. Банк красно розвинувся і має вже свого капіталу 70,000,000 чесько-словацьких корон, а в сьому самого резервового фонду 18,000,000 чесько-словацьких корон.

Сей банк купив собі новий японський корабель, яким торгував із Сибірю. Тепер він вперве прибуває до Америки. До Чехословаччини не їде, бо не має доступу.

ЗАБРАЛИ НАПИТКІВ ВАРТОСТИ $25,000

НЮ ЙОРК, Н. Й., 24. серпня. — Прогібіційні урядники напали на німецький ресторан „Гофбрай" при Бродвею і 32-ій улиці в Ню Йорку і забрали там всяких добрих сортів напитків вартости $25,000.

Напитки наладовано на два вози.

КІЛЬКО ДЕРЖАВИ МОЖУТЬ ВИСТАВИТИ ВОЯКІВ;

Злучені Держави Америки на випадок війни можуть виставити 15,700,000 війска.

Велика Британія, з кольоніями, 25,000,000.

Значить, разом понад 40 міліонів жовнірів можуть виставити дві найбільші англо-саксонські держави.

Европейські держави могли би виставити ледви половину того війска, але ізза зубожіння не мали-б сили його удержати.

ХТО МОЖЕ ЇХАТИ ДО АМЕРИКИ?

До Злучених Держав північної Америки можуть їхати тільки: 1. жінки горожан Злучених Держав; 2. діти до родичів, що мають право горожанства в Америці, при чім хлопці тільки до 18 а дівчата до 21 літ; 3. реємігранти, які вертають до Америки перед терміном 6 місяців від часу виїзду до Европи; 4. служниці які мають умови з американськими горожанами; 5. державні урядники з родиною; 6. особи, що їдуть до Америки для розривки, чи науки; 7. особи вільних професій, лікарі, техніки, адвокати, журналісти, коли мають докази заанґажовання до праці в Америці. По візи треба звертатися до американського конзуляту у Варшаві.

ЛЮДИНА ІЗ ЗОЛОТИМИ РЕБРАМИ

У Вроцлаві живе 44-літний столяр, який носить у своїх грудях міліярдовий скарб. В році 1907. він упав з даху 3 поверхового дому і поламав усі свої ребра, що потовк чашку. Здавалося, що стан його здоровля безвихідний. але один знаменитий хірург полатав йому чашку плятиновими плитами і на місце поломаних ребер вставив йому ребра із золота. Тому, що відбудова ребер коштувала дуже богато, то кошти операції покрила професіональна організація столярів, товаришів побито. По 4 літному побуті в лічниці чоловік із золотими ребрами повернув до здоровля і працює до тепер в одній фабриці. Столярі, які оплатили кошти операції застерегли собі, що по смерти реконвалесцента, його золоті ребра перейдуть на їх власність. Тепер золото дуже подорожіло і золоті ребра вартають міліярди. Золоторебрий столяр потерпає зі страху, щоби які бандити не вбили його і не продали золотих ребер, які по його смерти стануть власністю його товаришів.

ЗНАД ДНІСТРА.

Із Орбеєва доносять, що черес Дністер переправились озброєні бандити і скрились на румунському боці в лісах. Між жандармерією і бандитами вивязалася перестрілка, в якій було кількох ранених. Один бандит утік за Дністер на совітську територію, а инші скрились. Румунська жандармерия пошукує за ними в цілій околиці.

ЧЕСЬКА МУКА ДЛЯ УКРАЇНИ.

„Право Лїду" доносить, що чеське міністерство апровізації продало урядо раданської України 1.500 вагонів муки. Слід зазначити, що се є перша торговельна трансакція на основі недавно заключеного торговельного договору між Україною і Чехословаччиною.

ПЛАТНЯ ЗЕЛІЗНИЧНИКІВ В КАНАДІ НА МЕРТВІЙ ДОРОЗІ.

Справа помирення зелізниць і робітників в Канаді в питаню про знижку платні стала на мертвій точці. Сук є в тім, чи зелізниці можуть вже тепер давати знижену платню, чи мають зачекати на рішенне мирової ради.

Талон, голова 4 дивізії американської Федерації Праці, поставив домаганнє, щоб мирова рада приневолила зелізниці платити стару скалю платні поки рада не видасть свого рішення. Його домаганнє підержує представник робітників у мировій раді, Джейс Симпсон з Торонто, який став на тім, що раад не може законно провадити своєї роботи, поки зелізниці не привернуть скалі платні, яка обовязувала до 15. липня. Представник компаній Питбейлдо висказав яскраво противний погляд і тоді голова ради Смит рішив відложити засіданнє ради до вівтірка 15 серпня.

НІМЦІ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

Від заключення договору в Рапальо розпочали Німці интензивну акцію з метою опанувати цілий російський торговельний ринок. Ся акція принесла досі незвичайні успіхи для Німеччини, в першій мірі в північно-західній части совітської імперії. В сій области захопили Німці в свої руки всю торговлю. Вони завели навіть постійну морську комунікацію поміж Росією і Німеччиною.

Кождого дня приходять до Петрограду і Архангельська німецькі кораблі з ріжними товарами, як рільничі машини, металеві вироби, хемікалії, мануфактура і т. п., які вертаючи забирають з Росії весь сирівець, як: лен, шкіру, бавовну, футру, а передусім дерево.

В останніх часах причалило до Архангельська 30 кораблів з німецьким товаром. Належить зазначити, що сє товари розходяться незвичайно скоро, бо в Росії панує великий голод на всякі фабричні вироби.

Ся вимінна торговля ведеться під доглядом німецького консуляту в Петрограді, на якого чолі стоїть гр. Кеслер.

ХОЛЕРА В МОСКВІ.

Совітське радіо подає, що в Москві за останній тиждень занотовано 82 випадки холери.

ФАРМЕРСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО МАНІТОБИ.

В вівторок 8. серпня заприсяжено в Винніпеґу нове, фармерське правительство Манітоби. Слідуючий є склад кабінету.

Джан Брекен, премієр і міністер просвіти.

Р. В. Крейґ, ґенеральний правник.

В. Р. Клоб, міністер публичних робіт.

Ф. М. Блек, скарбник провінції і міністер тотелефонів.

Мейор Ніл Кемерон міністер рільництва і іміграції.

Д. Л. Меклавд, провінціяльний секретар і міністер публичного здоровля.

Предсідателем сойму (спікером) буде мабуть посол Талбот з Ля Верандрі.

Церемонія заприсяження відбула ся в будинку парляменту в присутности лютенант-губернатора Сер Ейкінса і великого числа горожан. Після заприсяження нових міністрів уступаючі міністри опровадили своїх наслідників по їх канцеляріях.

Склад кабінету оповістив премієр Брекен перший раз в вівторок рано на спеціально на те скликаній нараді фармерських послів, що відбула ся в 10 год. рано.

Цікавим складом обставин всі члени Брекенового кабінету є скотляндського походження, а після віроісповідання презвитеріяни.

ВИПАДКИ ХОЛЕРИ НАД ДНІСТРОМ

Урядове звідомлення з Букарешту доносить, що на границі над Дністром приключились два випадки холери між цивільним населенням і 4 випадки між граничною сторожею. Випадок, що приключився в околиці Букарешту спричинив жовнір що прибув з Бесарабії. Санітарна рада зарядила як найострійші засоби, для здержання пошести. На границю вислано значні засоби лікарств.

ЯК КАНАДА ПОМАГАЄ ГОЛОДНИМ В РОСІЇ

Все-британська адміністрація помочи оголосила звіт, з якого виходить, що за гроші, зібрані в Канаді за посередництвом „Сейф ді Чілдрен Фонд" Канада годує 8000 дітий в околиці Саратова і що за канадійські гроші удержує ся 44 кухонь для голодних в тій околиці.

ЦІЛА ІРЛЯНДІЯ В СМУТКУ ПЕРЕД ПОХОРОНОМ МИХАЙЛА КОЛЛИНСА

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 24. серпня. — Нині привезено сюди тіло Михайла Коллинса кораблем Клессик.

Непроглядні маси народу прийшли поклонитись тіням героя. За військовою сторожею перша прийшла в жалобі наречена покійного Китті Кірнен, з якою Коллинс мав одружитись власне в день замаху, але день шлюбу відложено було ізза смерти Ґриффита. Вона вклякнула перед дубовою домовиною свого нареченого і молилась.

Домовину віднесли молоді Ірляндці на раменах до будинку міської ради, де тіло покійного буде лежати на прилюдному виду.

Похорон відбудеться в понеділок.

На похорон прибудуть не лише десятки тисяч Даблинців, але і много Ірляндців з околиці і з цілого краю, котрі тронуті смутком і жалем вже тепер спішать до Даблина віддати великому синови Ірляндії останню прислугу.

СКЛИКАННЄ ІРЛЯНДСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 24. серпня. — Ірляндське правительство скликало ірляндський парлямент (двол ерін) на 7. вересня с. р.

СПІЗНЕНЕ ГЕРОЙСТВО...

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 24. серпня. — Провідник „революційної" банди, що вбила Михайла Коллинса Том Гейл, скинув із себе повстанський одяг і оруже, вирікся спільности з повстанцями і заявив, що віддається на службу державній ірляндській армії.

ІРЛЯНДЦІ ХОРІ НА МАНІЮ МОРДОВАННЯ ЛЮДИЙ, — КАЖЕ ШО

ЛОНДОН, 24. серпня. — Славний англійський писменник (родом Ірляндець) Джордж Пернард Шо написав до дневника „Менчестер Ґардієн", що Ірляндці є хорі на манію душогубства. Вони, каже, замісць самоозначення переводять самовбивництво. Ратунок бачить Шо в тім, як кождий Ірляндець буде рішучим сторожем ладу у свому краю.

КОЛЛИНС ПРЕДСКАЗАВ СВОЮ СМЕРТЬ

ЛОНДОН, 24. серпня. — Тутешній дневник „Івнинг Ньюз" подає вістку з Белфасту, столиці Олстеру (північної Ірляндії), яка доносить про недавню розмову Коллинса з одним його приятелем в Белфасті. По сій розмові, як вже Коллинс прощався, сказав він:

— Прощай! Кажу, прощаю, бо не сподіваюсь, аби ми вдруге ще побачились.

ПАПА РИМСЬКИЙ ЗАСУМУВАВСЯ ВІСТКОЮ ПРО УБИТТЄ КОЛЛИНСА

РИМ, столиця Італія, 24. серпня. — Папу римського Пія XI болючо вразила вістка про замордованнє Михайла Коллинса, яку йому нині передав монсіньор Борґончені Дука, котрий заступає папського секретаря підчас відсутности кардинала Ґаспарі.

Папа римський висловив глибокий жаль, що Ірляндію, яка особливо дорога його серцю, термосить громадянська війна.

Він зазначив, що жадній справі ще не помогло насильство.

НЕБУВАЛИЙ СПАДОК НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ

БЕРЛИН, 24. серпня. — Нині впала німецька марка ще вдвоє низше як була в останньому часі. Ще тому кілька днів за одного американського доляра давали 1,000 німецьких марок, а нині давали вже 2,000 німецьких марок.

НІМЕЦЬКИЙ ПРОМИСЛОВЕЦЬ КАЖЕ, ЩО ЕКОНОМІКА ПЕРЕМОЖЕ ПОЛІТИКУ

ГАМБУРҐ, Німеччина, 22. серпня. — Вільгельм Куно, директор Гамбурсько-Американської Корабельної Лінії, заявив нині, що мирові відносини між державами в Европі не привернуть політичні методи, але економічні, які осягнуть се, чого політика не вспіла осягнути.

ВІРНІ ПОСЛІДОВНИКИ РОСІЙСЬКИХ ЦАРІВ

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 23. серпня. — Сюди наспіла депеша з Москви, столиці Московщини, яка сповіщає, що московський большевицький „уряд" увязнив у Москві 200 російських учених і писменників, а в Петрограді 30.

Се сталось протягом кількох останніх днів.

Большевицький „уряд" заявив, що ті учені і писменники є неприязно до нього настроєні, і тому він їх прожене заграницю на певний протяг часу. Поодинокі „виновники" будуть вислані поза межі „Росії" на ріжні періоди часу, відповідно до їх „вини", наслідком „неприязного настрою" до большевицького уряду.

Замітка. — Цілком таксамо поступало упавше російське царське правительство.

КОМІСАР ЙОФФЕ КАЖЕ, ЩО БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЛІДЕРИ — СЕ МОЛОДІ СТУДЕНТИ

ПЕКИН, столиця Китаю (Хін), 24. серпня. — Сюди прибув большевицький комісар Адольф Абрамович Йоффе зі своїм штабом. Привіз він зі собою богато гроша і живе з цілою компанією по королівськи.

Він вмішався серед китайських студентів і веде серед них пропаганду за „комуністичною революцією, такою як в Росії".

Йоффе хвалив дуже своїх большевиків (ще би ні!), кажучи, що большевицьку революцію перевели молоді студенти, та що большевицькі лідери се в значній мірі молоді студенти.

Китайські студенти слухали його, але питались, чому большевики не заберуть своїх військ з Монголії (яка є частиною Китаю), а держать їх там таксамо як се робило царське правительство.

На се комісар Йоффе не вмів дати відповіди.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 88 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ТЕРПІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ БУКОВИНИ ПІД РУМУНСЬКИМ НАЇЗДОМ.

Дня 16-го липня в Чернівцях відбулося всенародне українське віче, на якому ухвалено таку резолюцію:

„Українське Всенародне Віче, зібране в салі „Народнього Дому" в Чернівцях, дня 16. липня 1922 року, на якім заступлені всі верстви українського народу Буковини без ріжниці політичних переконань, опираючись на висловлене право самовизначення нації, протестує проти нестерпного гноблення українського населення румунською владою на національно-культурнім, політичнім та економічнім полі.

В справі українського шкільництва, Українське Всенародне Віче протестує:

1) Проти заведення румунської внутрішньої і зовнішньої урядової мови в усіх українських народніх школах.

2) Проти цілковитого зромунізовання 90 українських народніх шкіл із 284 клясами, до яких ходило понад 16,000 українських дітий.

3) Проти обсаджування Румунами українських повітових інспекторатів шкільних; настановлювання Румунів управителями українських шкіл; переслідування і перекидування українських учителів на полудне краю і до Румунії.

4) Проти заведення утраквізму у всіх українських школах через начання історії і ґеоґрафії в румунській мові.

5) Проти СКАСОВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ҐІМНАЗІЙ В КІЦМАНІ Й У ВИЖНИЦІ, рівнорядних українських кляс при ґімназії в СЕРЕТІ і приватної реальної ґімназії в ВАШКІВЦЯХ.

6) Проти закриття двох перших років Українського Державного Семинаря і цілого українського приватного дівочого семинаря „Українська Школа".

7) Проти утраквізації української ґімназії в Чернівцях через заведенне румунської мови для історії й ґеоґрафії; закриття рівнорядних кляс при тій ґімназії та обнижування числа учеників через нечуване перепалюванне при вступних іспитах з румунської мови до 75 відсотків зголошених.

8) Проти не обсадження катедри української мови в університеті в Чернівцях; відібрання катедри церковно-славянської мови проф. др. Евгенови Козакови і передання її професорови, який не відповідає вимогам тої катедри; проти заборони ректорату того університету українським студентам держати віча на університеті.

9) Проти румунізаційної політики влади, яка виявляється тим, що там, де здавлено українські школи, заразом закладається на їх місце чисто румунські; проти знищення, зглядно румунізовання українських фахово-ремісничих шкіл в Кіцмані, Вижниці і в Чернівцхя.

У справі адміністрації і судівництва Українське Всенародне Віче протестує;

1) Проти скасовання української мови у всіх урядах.

2) Проти ксасовання української мови у внутрішнім і зовнішнім урядованню в судах, і таємних, нічим неоснованих, розпорядків міністерства судівництва у справі ведення розправ із не румунськими сторонами, через що українське населенне позбавлено права користати із судової охорони.

3) Проти позбавлення українських урядовців добре набутих особистих прав через злобні язикові розпорядки.

В справі православної церкви на Буковині, Українське Всенародне Віче протестує:

1) ПРОТИ ПЕРЕМІНИ ДОТЕПЕРІШНЬОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА НАЦІОНАЛЬНО РУМУНСЬКУ, хоч половина вірних тієї церкви є української народности.

2) ПРОТИ ЗАГАРБАННЯ ЦІЛОГО БУКОВИНСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО РЕЛІҐІЙНОГО ФОНДУ ДЛЯ ВИКЛЮЧНО РУМУНСЬКИХ ЦІЛИЙ.

3) Проти скасовання славянської мови в богослуженню й української мови в проповідях у всіх чисто українських і мішаних парохіях на полудне від Прута, які обіймають поверх 100,000 українського населення, а таксамо в церквах міста Чернівців, де мешкає поверх 13,000 православних Українців.

4) Проти заведення румунської урядової мови по всіх українських парохіяльних урядах, як православних, так і греццько-католицьких, і наказів перекручувати українські назвиска на румунський лад.

5) Проти силування українських священиків правити богослуження і проповіди в чисто українських парохіях на північ від Прута по румунськи, коли там живе хоч один Румун, або коли в церкві присутний хоч один член румунської нації.

6) Проти усунення одинокого Українця із консисторії; обсадження українських парохій священиками Румунами без огляду на ліпше управнених православних богословів Українців; переслідування українських священиків; і проти зловживання церкви для політичних аґітацій.

В господарських справах, Українське Всенародне Віче протестує:

1) Проти неправного одностороннього переводження кривдячої аґрарної реформи і визискування її для румунізаційно-кольонізаційних цілий.

2) Проти спинення кооперативного руху через переслідування властий під виїмковим станом; і проти податкового визискування, а також реквізиціями і безплатними чинитьбами.

Українське Всенародне Віче протестує проти постійного неоправданого воєнного стану на майже цілій полосі, заселеній Українцями, що є основою безпримірних переслідувань зі сторони військових і цивільних властий, які виявляються в більшости випадків тяжкими побоями.

Зокрема Українське Всенародне Віче стверджує, що СУЧАСНІ УСТАНОВЧІ ЗБОРИ В БУКАРЕШТІ Є НЕКОМПЕТЕНТНІ У СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ І ЗАЯВЛЯЄ, ЩО НІХТО НЕ МАЄ ПРАВА ГОВОРИТИ ТАМ ВІД ЙОГО ІМЕНИ.

Проти всего гніту і насильства над українським народом в Буковині підносить Українське Всенародне Віче рішучий протест і звертає на сей безправний стан річний увагу всього культурного світа.

ЛИСТИ УКРАЇНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА.

IV. ОПОВІДАННЯ ПРО ВІЙНУ.

В епопеї нових терпінь і змагань українського народу за свою самостійність, Січове Стрілецтво було найпевніщою силою, яка свідома була свого чину. Не знати їх терпінь, не оцінити їх жертви, — не знати самого себе і нешанувати найсвятіщого. Скромна сіра постать Січового Стрільця з пучечком червоної калини в кашкеті ще й досі зостається в тіни, хоч велич її неосяжна. Стрілецькі могили, що лежать по всій Україні, будуть вічними памятниками їх саможертви, а ті пісні, що бреніли в їх устах, стануть колись гимнами, перемоги... Не даремно-ж ще й по цей день звучить по всій Галичині:

„Гей вернуться тії,
Стрільці Січовії"...

Заки так станеться, необхідно зібрати все, що є вартісного з історії боротьби новітних лицарів і скомплїктувати його так, щоби воно стало тим живлом, якого так прагнуть зневірені духом і знесилені тілом сучасники. Тому витаємо відновлення видавництва „Червона Калина", що почало своє істнування в стрілецьких шанцях, а нині так ретельно взялося за працю в столиці галицької землі. Виданий „Червоною Калиною" календар на 1922 рік, помимо свого чепурного вигляду, являється настільки богатим по змісту, що рівнятися з ним може хиба лише один календар „Просвіти". Далі бачимо цікаві спроби видавання сучасних белетристично історичних творів, авторами яких більшістю є самі учасники описуваного, молодші письменники.

Наразі маємо три таких книжечки, а саме: Юра Шкрумеляк — „Поїзд мертвих", картини жертв і трудів; Василь Софронів — „Бо війна війною", збірка нарисів і Євген Яворовський — „Серед куль і ґранат", начерки. Всі три книжечки видані просто, але чистенько й чепурненько, як і все, що видає „Червона Калина". Читаєш ці, з ріжним хистом і ріжною вдачею написані сторінки і мимоволі проймаєшся почуттєм гордости за цих сірих лицарів і нечутно починає стискатися серце від почування жаху перед тим, що витерпіли вони. Досі ми читали лише окремі замітки ріжних авторів, переглядали чисто журналістичні записки д-ра О. Назарука, але не мали мистецького образу щойно пережитого, а тому так вони вражаються нас. — Переглядаєш книжечку Ю. Шкрумеляка „Поїзд мертвих", а думка сама промовляє: — Та-ж це справжний мартирольоґії...

Простими, щирими й безпретензійними словами розповідає автор про всі подвиги й терпіння, якими скрашався важкий шлях Січово Стрільця з часу його переходу через Збруч і геть ах до катастрофи, тієї самої катастрофи, коли виростали на українських полях чорні могили з маленькими хрестиками, на яких хемічним олівцем нашвидку писалося:

„26 галицьких Стрільців, 8 старшин. Вічна Вам память. Товариші!"...

Так гинули в імя тієї ідеї, що називалася „за соборність", бо були певними того, що — „Через Київ просто до Львова!"

Хотіли подати руку „братам Полтавцям, Черниґівцям, Кубанцям"...

Тому то й казали:

„Бувай здоров Дністре, Пруте, Черемоше! Бувайте нам здорові ви Карпатські гори, тиха Чорногоро!"

Понуро якось описує це все Ю. Шкрумеляк. Місцями пробує полкшити кострубатий стиль своїх оповідань лірикою, хоч надаремне він це робить. Його оповідання цього не потрібують. Вони й без того мають своє значіння, коли не мистецьке, так дійсністю пережитого, що робить їх сильними.

Помимо того Ю. Шкрумелякові необхідно було-б у другому виданню виправити деякі неточности — що до опису подій, їх місця і часу, що раз у раз суперечить дійсним фактам. Для прикладу досить бути згадати Винницьке повстання проти большевиків 23. цвітня 1920 р., і дійсні обставини загибелі керовників цього повстання. А ці поправки були-б тільки корисними, бо „Поїзд мертвих" є яскравою хронікою недавно минулого, але не є він твором мистецьким, себто — суто белетристичним.

В тон Шкрумелякови оповідає свої спостереження Василь Софронів. Його „Бо війна війною" — довга низка духових резиґнацій на тлі почування болю. Все тут покірне своїй долі, бо все знає добре, що це війна, яка сантиментів не знає, але слідом якої йде обновлення. І в імення того обновленого життя герої Софронова покірно виконують найсліпіщі розкази начальства („Шпіон"), і з неймовірним спокоєм лягають під операційний ніж, аби тільки зістатися з сонцем і відчувати життя. І тільки тоді, коли душа інваліда переповнилася соняшним сяйвом, а серце зажадало „радости життя", яким роскошують ті, що не знали операційного ножа, — бачить він навколо себе сіру пустку дійсности...

Смутком невимовним віє від цих коротеньких оповіданячок Софронова, але зате в кождому з них є своя ідея, почуття мистецького смаку, що робить їх цікавими й характерними, що до психольоґії війни. „Бо війна війною" являється другою книжечкою молдого автора. Перша його книжечка „Під сміх війни" пройшла якось непомітно, але друга безумовно зверне на себе увагу. Від Софронова **можемо** сподіватися чогось більшого, але лише при тій умові, коли він більше працюватиме над собою.

Наче доповненнєм до двох попередних авторів являється книжечка Євгена Яворовського „Серед куль і ґранат". Ті самі теми з бойового життя, фраґменти з боротьби на Великій Україні, окремі опізоди з днів „катастрофи" і т. и. Але за те Яворовського вигідно відріжняє його цілком новий метод писання, ориґінальність стилю, телеґрафічний спосіб передавання думок і настрою.

„Перед другою по півночі всі збираються. В останнє читається мапа. В останнє стискаються руки... В останнє уста желають щастя"...

Побажати-б лише, щоби цей „телеґрафічний" спосіб дійсно не розминався з імпресіонізмом, до якого він стремить. Симптоми звихнення вже помічаються:

„Ми всі в окопах... не дамося... Стріляємо... Наша артилерія стріляє... Ворожий скоростріл"...

Це нагадує „склади" кепсько уложеного букваря.

„Ми в городі... Рвемо мак... Їмо... Наша мама свариться... Татко також"...

Таким чином можна писати цілі томи, але, разом з тим, можна нічого й не сказати. Звідсіль може повстати та зманерилованість, котра може знищити Яворовського, як талановитого і глибоко ориґінального молодого письменника.

Поза цими трьома авторами, „Червона калина" видрукувала два томи воєнних спогадів ґен. Капустянського, про які поговоримо иншим разом.

Львів, 30. липня, 1922.

К. Лаврінович.

ФОНД ГОЛОДУЮЧИХ

(Через „Свободу")

Михайло Скасків з New York, N. Y. прислав $2.00

Попередно оголошено $84.31
ЗАГАЛЬНА СУМА $86.31

ФОНД ІНВАЛІДІВ.

(Через „Свободу").

На хрестинах у п. Константина Рихлія в Міннеаполіс, Мінн., зібрано на українських інвалідів у Львові **$13.00** котрі пересилаю чеком на імя „Свободи" Збіркою занялися куми: Касіян Бреняк і Параскевія Попко. Честь і слава Вам Міннеапольські Українці! Не забувайте і на дальше про своїх братів, котрі боролися за свободу і волю поневоленого народу. При всяких нагодах збираймо жертви на підмогу рідному краеви.

Ник. Ґрубрін.

КОЛЛИНС.

Імя, яке нині в усіх Ірляндців на устах. Імя людини, по якій плачуть міліони Ірляндців. Імя одного з найбільших патріотів молодої Ірляндії. Імя борця й одного з творців нової ірляндської свободи.

А преціны він згинув з рук ірляндських.

Несуть тіло молодого героя улицями Даблина, столиці віками мученої Ірляндії. Непроглядні маси Ірляндців плачуть по нім і моляться за нього.

А преціны він згинув з рук ірляндських.

Ціла Ірляндія поклониться в понеділок тіням великого патріота і смілого жовніра. Весь народ похилиться долів у жалобі.

А преціны він згинув з рук ірляндських.

Його імя буде записане як одного з найперших і найліпших синів Ірляндії по віки вічні.

А преціны Михайло Коллинс згинув з рук ірляндських.

Чи се така заплата за службу народови?

Чи за те, що віддав серце і мозок для вільности Ірляндії, він мав згинути від ірляндської кулі, що прошила його мозок?

Чи ті, що позбавили життя Коллинса більше люблять Ірляндію і мають більше право в її імени видавати суди?

Усякий знає, яка на се відповідь.

За Коллинсом був ірляндський нарід. За Де Валерою і його убийниками горстка загорільців, котрі силою оружя хотіли цілому народови накинути насильно свою владу, і при помочі терору показати, що вони потрафлять.

Що горстка загорільців потрафить проти волі народу, не є новиною. Недавно показали се московські большевики. Замордували 2 міліони цивільних безборонних людий і знищили край, що виглядає наче по землетрясенню.

Є велика траґедія у смерти великого сина Ірляндії, Михайла Коллинса.

Але доля покаже, що як він за життя мав владу серед ірляндського народу, так мати-ме владу і по смерти.

Його імя скріпить і зєдинить Ірляндців, котрі будуть повинуватись тільки волі ірляндського народу, а не теророви горстки божевільних загорільців.

ЕВРОПА Й УКРАЇНА.

(Спеціяльно для „Свободи").

Які тепер відносини між Україною й Европою? На се сьогодня можна почути всякі цілком неоднакові відповіди. Большевики (здебільшого українські) говорять, що Европа признала і має зносини з радянською Україною; московські кола ріжних напрямків від найправійших до найлівійших звичайно відповідають, що „ніякої України нема", то й Европа не інтересується нею; нарешті ріжні еміґрантські українські кола трактують кождий по свойому ті відношення: хто каже, що Европа не має з ким говорити, хто знов доводить, що західні держави хотілиб того або того українського уряду. Щоби мати справжнє поняття про справу, треба придивитися до фактів, а факти є такі: доси „радянську" Україну не признано ні одною европейською державою. Правда, радянські місії є у Берліні, у Празі й у Відню, але вони посольських прав не мають. Хоть вони й видають паси, але на сі паси — крім Чехії, Австрії й Німеччини ніякі инші держави не ставлять віз. Поза тим в тих-же містах істнують поруч з большевицькими місіями ще й місії (хоч не офіціяльні) У. Н. Р. Уряди дотичних держав не тільки їх не зліквідували, але ще й користуються їх допомогою, а німецька держава то й візує їхні паси. Крім того місії У. Н. Р. є тепер в таких столицях Европи: в Будапешті, Букарешті, Царгороді, Софії, Брюселі (на Бельґію й Голяндію) в Парижі й Римі. На паси, видані сими місіями майже всі держави (крім Югославії й ще кількох) ставлять свої візи, і з тими пасами можна свобідно їздити по Европі, тимчасом як з большевицькими крім трьох зазначених держав ні в яку не пускають. Виходить отже, що хоч инцої крім радянської України ніби й не істнує, але з нею світ числиться більше, ніж із тою радянською, з якою так панькаються: заключають доґовори, ведуть офіціяльні переговори, приймають її місії і т. п.

Навіть ті держави, що приняли до себе большевицькі місії все дбають про те, щоб зберігти найліпші відносини з небольшевицькими українськими колами. В першу чергу се треба сказати про Німеччину й Берлін, де відносини між послом У. Н. Р. д-ром Смаль-Стоцьким і німецьким урядом лишаються все найліпшими, і большевицькі заходи (при тім з боку **московського** большевицького уряду!) зліквіддувати посольство і захватити собі посольський дім доси ніяких наслідків не мали. В Монахові (Баварія), де пробуває український консуль В. Оренчук, він раз-у-раз виступає з докладами в торгових товариствах, перед офіціяльними урядовими сферами і працює над завязанням торговельних відносин між Німеччиною й майбутньою, небольшевицькою Україною. До його роботи монахівський уряд і баварське громадянство ставляться з великою увагою й симпатіями. В Баварії громадська опінія взагалі дуже проти большевиків, а до України пробуджується чим далі то більші симпатії й інтерес.

У Відню уряд не признав українського радянського посольства головне, як кажуть, з тої причини, що має на увазі дальші зносини з майбутньою справжньою, а не фальсифікованою Україною і тому не хоче псувати собі з нею надалі добрих відносин.

Найбільше-ж з Українцями не большевицького ґатунку числяться Чехи. Крім того, що в Празі піддержують український вільний університет, вони дали дозвіл і матеріяльну підмогу на відкриття української аґрономічної академії в Подєбрадах. Сю справу ведуть протибольшевицькі українські елєменти — головне з партій С. Д. і С. Р. (колишні Петлюрівці то що), на котрих Чехи важать, що вони перебуть владу після упадку большевиків і тому стараются заранє запобігти собі їхньої ласки.

Всеукраїнський студентський зїзд відбувся також у Празі, хоч большевицький український аґент в Чехії М. Мевицький і благав студентів, щоб той зїзд призначили в Києві, обіцяв навіть всім зелізні охоронні листи, але українські студенти воліли „буржуазну" Прагу без охоронних листів, аніж соціялістичний Київ з найзелізнійшими листами! Сей зїзд і ніби українофільська політика Чехів не дає спокою московським еміґрантським колам. Найбільше кричить на ґвалт чорносотенне „Новоє Время". Деж таки, чеський уряд не тільки дозволив зїзд, на якому запанувала українська сепаратистична струя (Москвини все ще тілько й мріють коли не про єдинонедєлимські то бодай федералістичні струї!), але навіть орґан самого президента Масарика — „Праґер Прессе" давав співчуваючі відзиви про той зїзд, тимчасом як москвофільський орґан Крамаржа „Народні Лісти" не відважився висловитися про него й одним словом! Так само й міністер закордонних справ Бенеш, і президент Масарик приняли делеґацію від українського університету на чолі з ректором Ол. Колессою. На конґресі професорів вищих шкіл у Празі українському вільному університетові було зроблено велику честь — його ректор був у числі почесних президентів зїзду. „Одним словом український культурний і державний сепаратизм зустрічає в Празі особливу піддержку"... так жаліється орґан одної з найбільших ґруп московських еміґрантів!

Всі Москвини сплять і бачуть у сні знов великую єдиную й недєлимую Росію, в котрій Українці матимуть, як колись всі права: називатися малоросами, їсти борщ і галушки, танцювати гопак (з окремого на кождий раз дозволу начальства), — одним словом будуть мати повне „самоопредєленіє" так, як мали його й доси. Московська еміґрація разом з большевиками і за кордоном намагається переконати усіх, що з України нічого крім Росії не буде. Одначе в Европі щось до Росії чим дальше то все менше довіря, натомість Україну не хотять чи не можуть Европейці забути. Пояснити се треба ріжними причинами: кождому ясно, що большевизм довго не продержиться, а коли після нього прийдеться відбудовувати Росію, то без України та її допомоги зробити це буде годі. А що в українськім народі прокинулася національна свідомість, то сього не можуть сховати хоть би й хотіли навіть найбільші вороги: про се свідчать повсякчасні й безперестанні народні повстання проти окупантів-большевиків. От і тепер якраз одержано віддомости про поширення повстання на Поділлю. Хоть в тих краях і розташовано найліпші частини большевицької армії, одначе як говорять повідомлення, командірований туди полк „спеціяльного призначення" розбито повстанським загоном полковника Качаровського. Тому, хто піймає Качаровського, большевики обіцяли нагороду в **міліярд (!)** рублів, а тимчасом на Поділля все більше стягають вони червоно-армейські частини. І такі відомости про повстання, без огляду на їх офіціяльні спростовання большевицькою владою — доходять до Европи раз-у-раз. Отже ясно, що український народ і його національна свідомість се є фактор, з котрим в першу чергу всім прийдеться числитися, коли настануть умови людського життя. Фактом також є, що через свою хибну й короткозору політику що до України загинули єдинонедєлимські ґенерали Денікин і Вранґель, і по всій правдоподібности в першу чергу з тоїж причини впадуть і большевики. Через те в Европі, без огляду на всякі московські й польські переконування й аґітацію, чим далі, то все більшу увагу звертають на те, щоб здобути собі симпатії й твердий ґрунт в майбутній небольшевицькій Україні серед справжнього народу. Тепер, коли видно, що України однаково не минути, то й европейські держави чим далі, то тим більше її хотять, щоб на довший час забезпечити трівкий мир і політичну рівновагу на Сході Европи.

А коли так, коли такі думки й симпатії до України спостерігаються навіть тепер в найсумнійшу добу українського життя, то се вже багато значить, і найбільше від самих Українців залежить, щоб тепер тай надалі зуміти використати оті добрі відносини Европи для своєї Батьківщини.

Відень, 4. серпня, 1922.

С. Понурий.

ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

О. Михайло Бачинський, сов. митр. конс., ходорівський містодекан, ювилят і парох Григорова п. Рогатин, упокоївся дня 17. липня с. р. по короткій а тяжкій недузі в 77 році життя а 52 р. священства. Похорон відбувся дня 19. липня с. р. — В. Й. П.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Братство св. Василія Вел., від. 364 У. Н. С. повідомляє своїх членів, що трикварльні збори відбудуться дня 17. вересня, в неділю, зараз по Службі Божій, в гали церковній. Обовязком кождого члена явитись на сих зборах, бо буде касовий трикварльний звіт контрольної комісії і другі важні справи. — М. Бурко, предс.; С. Чорній, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Українська Січ, від. 59 У. Н. Союза, повідомляє всіх тих членів, котрі є через кільканайцять місяців поза місцевостях і не постарались через такий довгий час взяти переступні листи, що згадане товариство Укр. Січ на піврічнім мітинґу ухвалило і затвердило товариський статут, що член, котрий виїздить з місцевости, повинен сейчас постаратися взяти переступний лист. Бо товариство Укр. Січ більше членам позамісцевим жадних запомог не платить і вразі яких пригод не є відповідальне. — Н. Варій, предс.; Л. Бих, кас.; М. Мандрона, секр. фін.; М. Галькевич, секр. рекорд.

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 96 У. Н. Союза повідомляє, що мітинґ відбудеться о 2. годині пополудни в неділю, дня 27. серпня, в церковній гали під ч. 109 Карсон ул. На порядку нарад важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 25 цнт., а урядник 50 цнт. — Гр. Ревть, предс.; Войтович, секр.

ГАМТРАМК, МИШ. Товариство ім. М. Січинського, від. 146 У. Н. Союза, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 3. годині пополудни в неділю, дня 10. вересня, в гали Укр. Хати під ч. 2240 Ґрейлинґ евеню. Просимо всіх членів прийти на час, бо є важні справи до полагодження. — А. Нога, предс.; П. Андрушків, секр.

О. ОЛЕСЬ.

О ЮВИЛЕЮ ЙОГО ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи“).

Нинішній рік 1922. є подвійно ювилейним у творчости нашого славного поета О. Олеся: перед 35 роками був написаний його перший вірш, а перед 15 роками вийшла перша книжка його поезій „З журбою радість обнялась“. І 35 літ, і 15 літ — дати „законних“ ювилеїв, а тому маємо всі підстави оглянутись нині на ту велику працю, яку виповнив Олесь для свого власного розвитку й для своєї нації.

Користуючись тимчасовим перебуванням Олеся в Берліні, ми завитали до нього, щоб живою розмовою освіжити ті незабутні враження, які дає знайомість з його творами. Хотілося також автентично перевірити деякі біоґрафічні дати й факти, до сього часу ще не зовсім певно встановлені. Поет радо уділив нам усіх потрібних інформацій, і всі фактичні подробиці, які тут подаємо, полягають виключно на тім, що ми чули з його власних уст. Тому для майбутнього біоґрафа Олеся ці подробиці зможуть послужити цілком автентичним матеріялом, який не потрібує дальшої перевірки,

Олесь народився дня 23. листопада (а не 30. серпня, як помилково подають усі наші календарі) р. 1878. у місточку Кризі, сумського повіту, на Харківщині (офіціяльна назва того місточка — Білопіллє). Батько його був український міщанин, але жив у добрім достатку, склавши собі маєток службою на рибних промислах в Астрахані.

Щоденною мовою в родині була мова народня, українська. До того-ж малий Олесь кожде літо проживав у діда (по матері) на селі, в Лебединськім повіті, де дід мав в аренді великий маєток. Дякуючи сьому, хлопець змалку добре запізнався з українською мовою, народними піснями та звичаями. Дуже великий вплив мав на нього Шевченко, твори якого він в 11 літ знав на память, од першої сторінки до останньої.

Нахил до поетичної творчости прокинувся в нього рано, й вже девятилітньою дитиною він написав свій перший „правдивий“ вірш. Якого змісту був той вірш, поет не памятає, але настрій, під яким він його писав, він пізнійше оспівав у слідуючих поетичних словах:

„В дитинстві ще, давно-давно колись,
Я вибіг з хати в день майовий.
Шумів травою степ шовковий,
Сміявся день, пісні лились,
Весь Божий світ сміявсь, радів,
Сміялось сонце, ниви, луки…
І я не виніс щастя-муки,
І задзвенів мій перший спів!“

Коли Олесеви було 11 літ, йому помер батько. Мати з великою енерґією та самопосвятою заходилась коло виховання сиріт — Олеся та двох його сестер. Вона працювала, не покладаючи рук, і часто брала на себе зовсім не жіночі обовязки, напр., один час була управителькою маєтку. Сина вона спочатку віддала до містечкової школи в Кризі, а потім, коли він її скінчив — до хліборобської школи в Харкові.

Тут, у хліборобській школі, Олесь звернув на себе увагу учителів своїми видатними літературними здібностями. Вони почали заохочувати його, щоб писав далі. Вже тут він відбув і першу редакторську пробу, редаґуючи шкільний журнал „Комета“. Рівночасно він виступав зі своїми віршами на ріжних вечорах, здобувши цим досить велику місцеву популярність.

По скінченню хліборобської школи (1900) поступив у харківський ветеринарний інститут. Хоч мав вже 22 роки, але своєї поетичної сили ще вповні не відчував і так саме ще не вибрав собі життевої дороги. Щойно р. 1903, поїхавши до Полтави на урочисте відкриття памятника Котляревському й бувши там свідком імпонуючих українських маніфестацій, він остаточно почув себе українським поетом і ясно побачив перед собою свою життеву мету.

Настала доба свідомої творчости. За два роки була готова перша книжка поезій „З журбою радість обнялась“, але ще не було видавця на неї. В одеськім збірнику „Багаття“ зявився перший його друкований український вірш:

„Молодії літа—то бурхливий поток,
Не страшні їм ні гори, ні кручі“…

Цей вірш так і загубився в „Багатті“, бо в пізнійші збірники своїх творів поет його не включив.

На революційні події 1904—5 рр. молодий Олесь відгукнувся цілою низкою революційних пісень, які широко були розповсюджені по цілій Харківщині. Ці пісні також не ввійшли в повне зібрання творів. Чи вони десь збереглися — невідомо.

Року 1906. Олесь поїхав до Петербурґу, де познайомився з тамтешніми видатними Українцями—професором української історії Олександрою Єдименковою, П. Я. Стебницьким та ин. Дякуючи заходам останнього та сестри поета, зявилась змога видати, нарешті, давно вже готову першу книжку поезій „З журбою радість обнялась“.

Книжка вийшла дня 13. січня 1907 р. і зразу стрінула дуже прихильну оцінку у всіх українських кругах. На молодого поета звернули увагу всі провідні особи нашої критики й нашого суспільства. Молодь зразу зробила його своїм улюбленцем. Навязались тривкі звязки з центром українського життя — Київом, і коли того-ж року Олесь скінчив ветеринарний інститут, то переселився зі своєї рідної Харківщини до Київа, де дістав посаду в муніціпалітеті.

Через рік вийшла друга книжка поезій, ще через два роки — третя, а за рік до війни — четверта, цілком присвячена драматичним творам („По дорозі в казку“, „Тихого вечора“, „Танець життя“, „Осінь“, „Золота нитка“, „На свій шлях“). За цей час поет двічі побував закордоном. Року 1912. він одвідав Гуцульщину, де був разом з Гнатюком, Коцюбинським, Грушевським та иншими видатними Українцями, а на слідуючий рік зробив невелику подорож по Франції та Італії. Поетичним наслідком першої подорожі була чудесна поемка „На зелених горах“:

„Гуцульщино, далека мріє,
Зелена казка серед ґір,
Де вільно дух наш вільний віє,
На гори загнаний, як звір!“…

Ще року 1911 Олесь переклав на українську мову „Пісню про Гайявату“ американського поета Лонґфелло, тоді-ж видрукувану в „Літ.-Наук. Вістнику“. Підчас війни він перевірив переклад за англійським оригіналом. Крім цеї праці та згаданої поемки „На зелених горах“ він у добі війни майже нічого не написав.

Зате революційний вибух знов оживив його поетичну творчість. Хоч революція застала його тяжко хорим, проте він зразу відгукнувся на відродженнє України низкою натхнених поезій, пісень та гимнів. Незабаром він взяв також живу участь у відродженій українській пресі, написавши для неї чимало сатиричних віршованих фейлєтонів. Поетичні твори цеї доби ввійшли в 5. книжку його творів, надрукувану наприкінці 1917 року, а почасти в 6. книжку, видану 1918 р. видавництвом „Криниця“.

Виїхавши на початку 1919 р. за кордон, цим разом вже не по своїй волі, Олесь за три роки перебування на еміґрації видав збірки поезій „Чужиною“ й „Перезва“ (останню під псевдонімом В. Валентин) й підготовив до друку другу частину „Чужиною“ та „Перезви“ й книжку лірики. Написав він також р. 1920 „Княжі часи“ — поетичне оповіданнє про ддавні часи української історії. Твір цей має 10 аркушів друку й уявляє собою дуже видатну річ, яка одна могла-б зробити імя Олеся безсмертним. Почав він також автобіоґрафічний роман і написав вже сторінок 160, але наразі облишив цю працю, бо не має надії побачити її в нинішніх тяжких обставинах надрукованою.

Милозвучність Олесевих віршів причинилась до того, що дуже багато їх положено на музику. Особливою популярністю користуються його „Айстри“ (муз. Лисенка), хорові композиції „Живи, Україно, живи для краси!“, „Усе жило, усе цвіло“ (муз. Стеценка), „Пісня сліпих“ (муз. Сениці), а також дрібнійші композиції Степового, Алчевського, Дрімцова, Нижанковського та ин. Компоніст Сениця почав був писати оперу на сюжет Олесевої „Весняної казки“ під назвою „Над Дніпром“, але невідомо, яка доля спіткала цю працю.

Драматичні етюди Олеся, вперше виставлені на сцені Молодого театру в Київі, мали великий успіх і ще одсі не зходять з репертуару. „По дорозі в казку“ була свого часу заборонена царською цензурою, й всі заходи Миколи Садовського дістати дозвіл на виставу не мали успіху. Навязуючи до цього, треба сказати, що царська цензура взагалі душила Олеся систематично і невпинно. Перша книжка його творів була сконфіскована в Катеринославі. Другу книжку він хотів назвати: „Будь мечем моїм“, але цензура заборонила. Цю славну традицію перебрала й гетьманська цензура, яка немилосердно перекреслювала майже всі Олесеві фейлетони. Скільки цінних річей загинуло наслідком цього — один Бог відає!

* * *

І наше завданнє не входить дати оцінку поетичної творчости Олеся: для цього є люде більш покликані й більш компетентні. До того-ж ми гадаємо, що кождий освічений Українець настільки знає, любить і шанує **Олеся-поета,** що не потрібує пояснень і вказівок з боку фахових товмачів.

Ми лише хотіли нагадати американським землякам про ювилей нашого славного поета, щоб дати їм нагоду публично заманіфестувати ті свої знання, любов і пошану.

Шануючи своїх великих синів — а Олесь є без сумніву одним з таких, — нація тим шанує сама себе.

Берлін, 12. серпня. **Радянин.**

МІЖНАРОДНЯ АКЦІЯ В СПРАВІ БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЯМИ.

В половині липня відбулося у Москві спеціяльне засідання в справі реалізації заключеного в Ґенуї міжнародного договору про допомогу совітам в боротьбі з епідеміями. В нарадах взяли також участь два члени Ліґи Націй кромі представників комісаріяту народнього здоровля.

Ліґа Націй віддає до розпорядимости комісаріяту здоровля шпиталів по 50 ліжок, 3 лябораторії і 3.500 фунтів стерлінґів на орґанізацю в Москві і Харкові курсів для боротьби з епідеміями.

СПРАВНІСТЬ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЧТИ

До низких почтових куріозів додаємо такий факт:

Дня 6. V. надано на почті в Городенці поручений лист ч. 360 адресований по українськи до п. дир. М. Мороза у Львові. Лист на превелике диво помандрував аж до Ню Йорку, де відчитано українську адресу і віділано на місце призначення так, що адресат одержав його по півтора місяци, дня 17 м. м. Сей факт ілюструє наглядно порядки на східно-галицькій почті і злобу її урядовців, котрі устроюють собі доволі часто подібні „жарти“ з українськими листами.

„МАЛОПОЛЬСЬКІ ЗЕЛІЗНИЦІ СВИНИЙ".

Загально відома річ, що в Галицині зелізниці часто служать до особистих потреб зелізничників і що за протекцією кондуктора чи машиніста, можна доказувати чудес. Але раз велике фатум пімстилось і на добродушнім зелізничнику, що має навик до патріярхальних звичаїв. Сталось се так:

Поїзд спинився на стації Т. (над Стр.) в Карпатах. Товпа приступом кинулась добувати місця. Біля одного вагону счинився великий гамір. Якийсь зелізнодорожник заладував до вагону клітку з живою свинею, розуміється без окремого білету для неї, як для малолітної, користаючи з ласки знайомого керманича поїзду. На нещастя, небажаного пасажира побачив ревідент і приказав його викинути з вагону, не питаючи, чи має „довуд особісти". Не помогли просьби, уклінні мольби власника і сопутника свині. Треба було заплатити для свині білет і примістити її в багажному вагоні.

І так власник свині розлучився із своїм скарбом.

Поїзд минає стацію за стацією, власник їде в особовому, а свиня в багажному. Я стою при вікні і приглядаюсь прекрасним краєвидам. Любуюсь чарами природи, захоплююсь красою гір. Але нагло моє натхнення перериває неспокійний пасажир з багажного вагону. Він заскучив за своїм власником, чи може хотів вирватися з клітки на волю і погуляти по вільних зелених просторах, досить, що він скористав з відчинених дверий і разом з кліткою покотився з вагону вниз до придорожнього рова.

Заки опікун свині поспішив їй на ратунок, поїзд від'їхав яких 1000 м. і залишив свиню в клітці серед широкого поля, самотного, опущеного, одинокого.

Але та свинка тішилася зглядами і ласкою машиніста і нагло цілий поїзд завернув назад на просьбу власника свині і ми всі пасажири, не зважаючи на те, що нам дуже спішилось, мусіли брати участь в цілій безкровній драмі із свинею, себто навертати 1000 м. назад.

Яка-ж розпука огорнула власника свині, коли він мимо всіх зусиль не найшов на полі своєї згуби, що десь пропала на віки. Сумний і невеселий вернувся до поїзду, який з великим спізненнем доїхав щасливо до стації.

Ся подія була жерелом сердечного сміху для пасажирів і причиною смутку для власників свині.

Іменко-Чмелик.

КРАДІЖ У ЦЕРКВІ В ГАЛИЧИНІ.

Дня 27. липня в ночи в Колпеци коло Стебника закрався злодій до церкви і забрав золоту чашу. Частину св. Дарів зів, а частину висипав на цвинтарі. Марками, які були в касі зігнорував і залишив їх. Золоту чашу покраяв на шматки і хотів продати Жидам у Дрогобичи, але поліція арештувала його. Слідство виказало що злодій називається Сташек і є здемобілізованим польським жовніром. Сташек признався, що недавно украв у Анни Ших 30.000 мп. і що мав колись спільників, які тепер перебувають під ключем.

УКРАЇНЦІ В ДІТРОЙТ, МИШ.

Заряд Публичних Шкіл подає до відома, що ВЕЧІРНІ ШКОЛИ розпічнуться з днем 18. вересня б. р. Наука безплатна і тому кождий Українець повинен користати з неї. По дальші інформації треба голоситися в середи, четверги і пятниці до публичних шкіл або Board of Education офісу. 98

ПОШУКУВАННЯ.

Коваль Василь, зі села Дверники, повіт Ліско, Гал., пошукує свого брата Семка або стриєчного брата Василя Михайла. Хтоб про них що знав або вони самі, нехай зголосятся на понизшу адресу.

Стробуш Антін, зі села Пяновичі, повіт Н. Самбір, пошукує свого знакомого Строгуша Николу.

Роїк Юрій зі села Кунишівці, повіт Городенка, Гал., пошукує свого брата Василя, котрий перебуває в Канаді. Українські канадійські часописи прошу о передрук. Всі висше згадані знаходяться при Ukraj. prac. oddilu, Slov. Nove Mesto pod Satorem, Cechoslovakia, Europe. 98

Г. Райдер Гегард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(27)

Друга Беніта.

„Тоді вони почали морити нас голодом і незабаром захопили в свої руки першу стіну. Ми голодували далі, а вони тим часом забрали її другу стіну, але на третю вони не могли вилізти. Так ми й умерли; кожний з нас по черзі лягав і умірав в сій печері. Нарешті одна я лишилася жива, бо, поки ще був харч, його віддали мені, як дочці капітана. Еге, я стояла на вколішках коло хреста, біля тіла мого батька і благала святого Сина Марії послати мені смерть, яка не хотіла приходити за мною. Раптом я зробилася непритомна. Коли я знов стала притомна, коло мене стояв Мамбо з своїми людьми. Довідавшися, що ми усі згинули від голоду, наші вороги пішли геть, а Мамбо, що ховався з своїм народом за рікою, вернувся до мене, бо він знав, як вилізти на горішню стіну. Вони забрали мене, від мертвяків і нагодували мене, то я не забаром стала здорова. Але в ночи я втікла від них, не хотячи більше жити, і вийшла на чорну скелю, на котрій вони мене й зобачили, як зійшло сонце. Вони прохали мене, щоб я зійшла на низ, обіцяючи мені свою оборону, але я сказала „ні", бо в душі моїй не було нічого, крім злоби та бажання умерти, щоб швидче зєднатися з моїм батьком і братом і з людиною, яка мені була найдорожча на світі. Тоді вони спитали мене, де був захований скарб".

Почувши останні слова Беніти, Джекоб хутко переклав все що вона сказала.

„Кажіть далі, я велю вам", — сказав Маєр, і вона знову почала тихим, ясним голосом, що вкладав в уста Беніти слова чужої мови, якої вона ніколи не знала.

„Я відповіла, що золото лежить там, де лежить. І як що вони віддадуть його кому-небудь иншому, ніж особі, якій призначено дістати його, то з ними трапиться те саме, що сталося з моїм народом. Еге-ж, я доручила їм берегти його, поки я не вернуся, бо мій батько, умираючи, велів мені, щоб я нікому не відкривала сеї таємниці. І я сама, збираючись на смерть, не сподівалася ніколи вернутися сюди.

„Після сього я в останнє проказала молитву, поцілувала золотий хрестик, що висить ось на грудях дівчини, в котрій я тепер перебуваю" — на сих словах рука живої Беніти заворушилася, поволі вийняла хреста з під свойого пальта, потримала його з хвилинку над лямпою і знову пустила його. „Я затулила свої очі рукою, щоб не бачити і кинулася вниз зі скелі".

Голос змовк, але губи її видавали якісь страшні згуки, які мали іти з істоти, що розбилася об скелю і тонула в воді. Се була така страшна річ, що Кліфорд мало не зробився непритомний, і навіть сам Джекоб Маєр зробився блідий, як лице Беніти.

„Розбудіть її! на Бога, збудіть її!" — промовив її батько: — „Вона вмирає, так само як та жінка, що вмерла багато літ тому".

„Вона не умре, поки не скаже нам, де золото. Цитьте, ви божевільний! Вона нічого не почуває і зовсім не страждає. Сама тільки душа її знову переживає усе минуле".

Знов настала мовчанка. Здавалося, що дівчина скінчила своє оповіданнє і десь зникла.

„Беніто да-Ферейра" — сказав нарешті Маєр. — „Я велю вам, щоб ви мені сказали, чи ви умерли?"

„Е! Я хотіла-б умерти, так, як умерло моє тіло!" відповіли уста Беніти жалібно. „Гай, гай! Я не можу умерти і мушу терпіти тут сама як палець до певного дня. Так, так, душа тої, що звалася Беніта да-Ферейра, мусить сама навідуватись до сього місця. Їй приречено глядіти того проклятого золота, яке було взяте з землі за поміччю жорстокости і багатьох людських жертв".

„Чи воно ціле?" — прошопотів Джекоб.

„Я зараз подивлюся". — Перерва. — „Я подивилася. Воно тут, до найменшої кришечки в мішках з волової скіри. Тільки один з сих мішків роздерся — чорний з червоним.

„Де воно лежить?" — спитав Джекоб.

„Я не посмію сказати вам".

„Чи нема такої людини, якій ви сказали-б про се?"

„Є".

„Кому-ж то?"

„Тій, в грудях котрої я перебуваю зараз".

„Скажіть-же їй".

„Я сказала; вона знає".

„А мені вона може сказати?"

„Вона може зробити з тою таємницею, що схоче". Я позбулася сеї ваги і мій гріх самозгуби спокутований".

„Беніто да-Ферейра, ви пішли геть?". Нема відповіди.

„Беніто Кліфорд, ви чуєте мене?"

„Я чую вас" — відповів голос Беніти англійською мовою, хоча Джекоб, забувши звернувся був до неї по португальськи.

„Де золото?"

„У мене".

„Скажіть мені, я вам велю".

На се не було ніякої відповіди; хоча він кілька разів повторив своє питанне, вона мовчала. Нарешті голова її схилилася і вона прошопотіла ледве чутно:

„Увільніть мене, або я умру".

Пробудженне.

Джекоб Маєр ще й тепер вагався. Велика таємниця лишилася невідома і могла на завжди лишитися йому невідомою, як би він не скористав з сего випадку.

Та Кліфорд не вагався і хвилинки. Свідомість небезпеки, свідомість, що його дочка погибала, розлютила його до краю. Його сила і мужність раптом вернулися до нього. Він кинувся на Маєра, одною рукою схопив його за горло, а другою витяг ножа, що був при нім.

„Падлюко!" — промовив він. — „Розбудіть її, або ви підете на той світ разом з нею".

На сих словах він замахнувся ножем.

Тоді Джекоб відразу скорився. Відштовхнувши пана Кліфорда, що стояв за ним з ножем в руці, він наблизився до Беніти і почав робити над нею якісь таємничі рухи і давати прикази. Досить довго вони не робили на неї жадного вражіння і люде, що стежили за нею думали, що вона вже умерла.

Пана Кліфорда обхопила страшенна розпука, а Маєр працював з таким завзяттєм, що на лобі його появилися і почали капати на землю великі краплі поту.

Нарешті вона поворохнулася!

Незабаром очі Беніти розплющились, вона встала і зітхнула. Але вона нічого не казала; вона почала посуватися наче крізь сон, прямуючи до виходу, слідом за батьком, що йшов попереду з лямпою в руці. Вийшовши з печері, вона подалася просто до своєї ятки, впала на постіль і відразу міцно заснула.

Маєр сказав до Кліфорда:

„Не будіть її. Вона прокинеться рано найзвичайнісіньким способом.

„В противному разі", — відповів Кліфорд, „або ви, або я, або навіть ми обидва, ніколи більше не побачимо один другого".

Маєр не звертав на сі погрози жадної уваги.

„Я більше не маю сили", — промовив він. — „Я мушу відпочити..."

Він вийшов з ятки, хитаючись як пяний.

Решту ночи і навіть рано Кліфорд не відходив від постелі Беніти. Коли сонце зовсім вже зійшло, вона сіла на постелі і розплющила очі.

„Що ти тут робиш, тату?" — спитала вона.

„Я прийшов подивитися, дети, моя голубко. Адже ти звичайно вже виходиш в сей час".

„Я певно заспала", — відповіла вона зтомлено. — „Але я ані трішки не почуваю себе через те свіжійшою та й голова мені болить. А я бачила такий страшний сон. Я не памятаю подробиць, але я знаю, що він відносився до Маєра. Мені видавалося, що я опинилася в його руках, і він опанував моєю душею і тілом, примушуючи мене сказати йому всі таємниці. Я тепер не памятаю, які, але тоді ми пішли до мерців, і там я йому сказала про все. Тату, я боюся сеї людини! Захисти мене від неї".

Беніта почала ридати.

„Розуміється, я захищу тебе, голубко. Вдягнися хутчій, ти забудеш про все се".

За чверть години опісля вони зїли зі смаком сухарів та соленого мяса і попили кавою. Потім пішли на вершок стіни; сівши на тому самому місці, звідки Маєр стріляв до табору Матабелів, почали слідкувати за Макалангами, що ворушилися далеко на низу в фортеці за першою стіною.

Беніта раптом спитала батька:

„Тату, ти щось ховаєш від мене. Скажи мені, чи ходила я куди-небудь в ночи з паном Маєром, чи ні? Ходили ми куди-небудь всі троє, ти, я та він?"

Він вагався, але з нього був дуже поганий актор, і він не витримав.

„Ну, то ось, минулої ночи він тебе загіпнотизував".

„Невже?" — скрикнула вона. — „Невже? О, боже-ж мій! Тепер я все розумію. Але, коли-ж се сталося?"

Тоді він розповів її усе, що було, а вона слухала його бліда, як смерть.

„Як він смів!" — промовила вона, коли він скінчив своє довге оповіданнє. — „Я ненавижу його; я мало не жалую, що ти не забив його".

Вона зціпила свої маленькі кулаки і погрозила нима в повітрі.

„Се зовсім не християнське почуттє, панно Кліфорд", — промовив голос позад неї. — „Але що тепер вже пів на другу, а я таки живий, то я прийшов нагадати вам, що вже час снідати".

Беніта обернулася і побачила Джекоба Маєра, що стояв в кущах, недалеко від стіни.

„Я не хочу снідати, пане Маєр", сказала вона.

„А я певен, що ви хочете. Будь ласка, зійдіть на низ і зїжте що-небудь".

Слова сі було вимовлено тихим, мало не благаючим голосом, але Беніті причувся в них розказ. Вона з неохотою зійшла з муру, і вони обоє пішли слідом за Маєром.

Коли вони підіпи, він нарешті забалакав.

„Я бачу, що ваш батько розповів вам про все, що було, панно Кліфорд, і я дуже радий, що так сталося. Мені було-б важче зробити се, бо я за багато де-чого мушу попрохати у вас вибачення. Але що мені було робити? Я знав, і знав се завжди, що скарб можна знайти тільки за вашою допомогою. Тому я дав вам сон-питва, а коли ви заснули, я вас загіпнотизував, — решту, що було ви знаєте".

До того часу Беніта весь час мовчала, але коли Маєр забалакав, пекуче обуреннє і цікавість побороли в ній сором та зненависть.

„Пане Маєр" — сказала вона, — „ви зробили дуже погано і негідно, і я вам кажу отверто, що я ніколи не вибачу вам сього".

„Не кажіть сього. Будь ласка, не кажіть сього", — перебив він її тоном щирого угірчення. — „Будьте ласкаві до мене. Мені необхідно було дознатись і у мене не було иншого способу. Ви смієте ясновидіти, і ви знаєте, що від сього все залежить. Але чи варто балакати про се? Я шукаю португальське золото. Ви знаєте, де воно лежить. Ви напевне сказали-б нам про се ще минулої ночи, якби ваша нервова система була силнійша і якби ви привикли перебувати в такім стані. Балакаючи в імени Беніти да-Ферейра, ви сказали, що ви його бачили і навіть намалювали нам, який воно має вигляд. Після того ви вже не могли, або не хотіли сказати нам більше нічого і вас треба було збудити. Панно Кліфорд, ви повинні позволити загіпнотизувати вас ще раз, всього на всього на рілька хвилин. Тоді ми не будемо тратити часу на оповіданя про минуле і знайдемо золото".

„Я не знаю, пане Маєр, я нічого не знаю про золото".

„Через те я мушу ще раз загіпнотизувати вас. Не зараз, але згодом по кількох днях, коли ви зовсім одужаете".

„Ви ніколи більше не загіпнотизуєте мене, пане Маєр!"

„Сього не буде, поки я живий", — встряв до розмови її батько, що мовчки прислухався до їх балачки.

Джекоб смирно хитнув головою.

„Ви собі так гадаєте, але я гадаю не так. Те, що я зробив минулої ночи, я зробив мимо вашого бажання, і я знову можу повторити се далеко легше. Але годі балакати про се".

На сих словах Маєр встав і відійшов.

* * *

Три слідуючі дні Беніта пробула в постійнім переляку. Вона почувала, що Джекоб Маєр встиг придбати якоїсь влади над нею. Вона знала його думки. Крім того вона слухалася його кликання з далекого віддалення. Так, в двох випадках, в той час як вона прохожувалась повздовш стіни своєї вязниці, вона почула, що ноги її тягнуть її вперед до якогось місця. Коли-ж вона прийшла туди, то побачила Джекоба Маєра.

„Вибачте, що я покликав вас сюди", — казав він посміхаючись, — „але я хотів вас запитати, чи не змінили ви свого рішення і чи не згодитесь ви, щоб я вас загіпнотизував?"

Беніта втікла від нього як від хижого звіря, нічого не бачучи від сліз, що затуманювали її очі і задихаючись від зненависти.

Але як що їй були тяжкі дні, то які-то були ночи? Вона жила вічно налякана, щоб він не підсипав чогось в її їжу або питво і щоб він не почав знову пробувати наній своїх чарівницьких штук. Маючи на думці відгородити себе від першої небезпеки, вона не їла нічого, що постяло коло нього. Вона також спала в буді свого батька, який лягав коло входу з набитою рушницею в головах.

Через довгі нічні години вони стерегли по черзі. Беніта нераз чула, як він прокрадався коло самісінької буди. Тоді вона будила свого батька і шопотіла йому: „Він тут, я почуваю його присутність". Але поки старий на силу ставав на ноги і вилазив з буди, то вже нікого не було видко, і тільки десь у темряві чулася далека хода та тихий сміх.

Настав третій ранок. Перед сходом сонця Беніта та її батько, що й разу не заплющили очей усю ніч, довго обговорювали справу.

„Я гадаю, Беніто, що мені требаби його вбити", — сказав Кліфорд. „Я починаю де далі то все більше слабшати, і як що я буду відкладати виконанне свого рішення, — то в мене врешті решт не стане на се сили і ти опинишся в його руках".

„Ні, ні" — відповіла вона. — „Я не допущу до сього. Се було-б убийство, хоч й він також загрожував тобі. Нам нічого не лишається, як тільки чекати і сподіватися на ласку Божу. Як що-ж і він не поможе, то в крайнім разі я можу помогти собі й сама".

Беніта доторкнулася до револьвера, з яким вона не розлучалася ні в день, ні в ночи.

(Дальше буде).